

ENTEGRE RAPORLAMA YOLCULUĞUNDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ ROLÜ: OECD VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

THE ROLE OF SUSTAINABILITY REPORTING ON INTEGRATED REPORTING JOURNEY: A COMPARISON BETWEEN OECD AND TURKEY

Dr. Öğr. Üyesi Nuray DEMİREL ARICI*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, kurumsal raporlamada fütürist bir yaklaşım olan entegre raporlamayı ve ortaya çıkış nedenlerini incelemek ve bu yolculukta sürdürülebilirlik raporlamasının rolünü ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada, dünyada sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlamaya ilişkin toplanan veriler sistematik bir şekilde sunulmuş ve devamında OECD'ye üye ülkeler ile Türkiye arasında karşılaştırmalı bir durum analizi yapılmıştır. Türkiye'nin sürdürülebilirlik raporlamasında OECD ülkeleri içerisinde oldukça geri sıralarda olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ülkemizin entegre raporlamayı daha yakından takip ettiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Entegre raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması, kurumsal raporlama

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine integrated reporting that is the futuristic approach for corporate reporting and its occurrence reasons, and also demonstrate the role of sustainability reporting on this journey. So the collected data about sustainability and integrated reporting in the world is presented by systematically and then a comparative analysis is provided between OECD countries and Turkey. It is determined that Turkey falls behind relatively among OECD member countries. However, it has been seen that our country follows the integrated reporting more closely.

Keywords: Integrated reporting, sustainability reporting, corporate reporting

* Manisa Celal Bayar Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme (İngilizce) Bölümü, nuray.demirel@cbu.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde işletmeler, gerçekleştirdikleri tüm faaliyetlerini ortaya çıkan yeni akımlarla birlikte yeniden tasarlamak zorunda kalmaktadırlar. Dünyanın geleceğini şekillendiren bu akımlar (TÜSİAD, 2016: 20); *bölgesel akımlar* (ülkeler arası sosyal etkileşim ve artan ticaret), *ekonomik akımlar* (yükselen ekonomiler, finansal sermaye akışları ve küreselleşme), *teknolojik akımlar* (bağlanabilirlikte ve platform teknolojilerindeki gelişmeler) ve *meta akımlar* (kaynakların kısıtlanması, çevre ve güvenlikle ilgili kaygılardaki artış) şeklinde özetlenebilir.

Özellikle Sanayi 4.0 devriminin getirdiği teknolojik gelişmelerin, çalışma dünyasının geleceğini, yönetim tarzlarını, altyapıların değişmesini, çalışanların niteliklerini ve algılarını, süreçleri ve müşteri davranışlarını karakterize etmesi beklenmektedir (Fırat ve Fırat, 2017). Bilgi iletişim teknolojileri ile makinaların ve değer zincirindeki tüm unsurların birbirine bağlı çalıştığı bir üretim vizyonu olarak tanımlanabilecek Sanayi 4.0 uygulamaları (TÜSİAD, 2016); siber fiziksel sistemler, büyük veri (big data), dijital sanayileşme (KPMG, 2015), nesnelerin interneti, bulut teknolojileri, akıllı fabrikalar, 3D yazıcılar ve yapay zeka gibi kavramlarla ülkelerin ve işletmelerin gündeminde yer almaya başlamıştır. Konu her ne kadar üretim işletmelerini etkileyecek gibi görünse de, tüm sektörlerin bu gelişmelerden etkileneceği açıktır. Bütün bu teknolojik gelişmeler, bir yandan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada fırsatlar yaratırken, aynı zamanda riskleri de beraberinde getirmektedir.

Artan risk ve fırsatlar nedeniyle günümüzde işletmelerin ayakta kalabilmesinin sırrı, gösterdikleri finansal performanslarıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda karşı karşıya kalabilecekleri riskleri proaktif bir yaklaşımla ortaya çıkmadan önleyebilmeleri ya da en azından ortaya çıktıktan sonra entegre bir şekilde yönetebilmelerinde gizlidir. Buradan hareketle, işletmelerin değer yaratma süreçlerinde finansal bilgileri ile finansal olmayan bilgilerinin aralarında bağlantılar kurularak, karşılaşılabilecek risk ve fırsatların işletmenin sermayesinde nasıl bir etki yaratacağının ve işletmenin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkıda bulunduğunun yatırımcılara sunulması ihtiyacı, kurumsal raporlamada fütürist bir yaklaşım olarak entegre raporlamayı karşımıza çıkarmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; yeni nesil bir raporlama şekli olan entegre raporlamaya geçiş sürecinde sürdürülebilirlik raporlamasının rolüne dikkat çekerek, OECD ülkeleri ile Türkiye arasında karşılaştırmalı bir durum analizi yapmak-

tır. Bu amaçla, çalışmada ilk olarak entegre raporlamanın ortaya çıkma nedenleri, tarihsel gelişim süreci ve kavramsal çerçevesi gözden geçirilmiştir. Devamında entegre raporlamaya geçiş sürecinde sürdürülebilirlik raporlamanın önemi tartışılmıştır. Araştırma bölümünde, OECD ülkelerinin ve Türkiye'nin mevcut durumu rakamlarla ortaya konarak çalışmanın hipotezi desteklenmeye çalışılmıştır. Son bölümde, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. ENTEGRE RAPORLAMA YAKLAŞIMININ ORTAYA ÇIKMA NEDENLERİ

Küreselleşmeyle birlikte hızlı üretim ve tüketim alışkanlığının ortaya çıkardığı problemler, çevresel ve sosyal konularda farkındalığa yol açarak günümüzde işletmeleri hukuki ve finansal konulara ek olarak, yabancı literatürde 3Ps (people, planet, profit) ya da “triple bottom line” olarak ifade edilen sosyal, çevresel ve finansal sürdürülebilirlik konularına eğilmek durumunda bırakmıştır (Karasioğlu ve Arıcı, 2012: 443). Geleneksel finansal raporlama, işletmelerin geçmişe yönelik finansal durumlarının, faaliyet sonuçlarının ve nakit akışlarının ihtiyaca ve gerçeğe uygun sunumu üzerine bina edilmektedir. Krzus (2012: 66), günümüzdeki finansal raporlama modelinin 1930’lu yıllardaki sanayi dünyası için geliştirildiğini, genel olarak bu modelin, performansların geriye doğru gözden geçirilmesini sağlarken, işletme hakkında geleceğe yönelik karar verilebilmesi için yeterli bilgi sunmadığını belirtmektedir. Özellikle işletmelerin piyasa ve defter değerleri arasındaki uçurumun giderek açıldığı günümüzde, işletmelerin gelecekteki performanslarını değerlendirmekte geleneksel finansal raporlar yetersiz kalabilmektedir. Aras ve Sarioğlu (2015: 22), S&P500 şirketleriyle yapılan bir araştırmada şirketlerin piyasa değerinin 1975 yılında %83 maddi varlıklar ve %17 gayri maddi varlıklar şeklinde oluşurken, 2010 yılında %20 maddi varlıklar ve %80 gayri maddi varlıklar şeklinde oluştuğunu belirtmişlerdir.

Geleneksel finansal raporlama, işletmenin değer yaratma sürecini etkileyen bütün faktörleri yansıtamamaktadır. Bu nedenle işletmeler, paydaşlarının taleplerini karşılayabilmek için giderek daha fazla bilgi açıklamaktadırlar (EY, 2014:4). Ancak ACCA’nın Eurosif’le¹ birlikte 18 ülkede yatırımcılar ve diğer paydaşlarla yaptığı araştırmanın sonuçları oldukça çarpıcıdır. Araştırmaya göre katılımcıların; %89’u sürdürülebilirlik raporlarının yatırım karar-

1 ACCA: Uluslararası Muhasebe Meslek Mensupları Birliği; Eurosif: Avrupa’da sürdürülebilir ve sorumlu yatırımları arttırmak ve geliştirmek için kurulmuş organizasyon.

larını alırken “gerekli” ya da “çok önemli” olduğunu; %93’ü finansal olmayan bilgilerin açıklanma düzeyinin yeterli olmadığını; %92’si finansal ve finansal olmayan bilgilerin daha entegre biçimde sunulması gerektiğini belirtmişlerdir (ACCA,2013:5-9).

21. yy’ın raporlama ihtiyaçlarını karşılamak için finansal sermaye piyasası sisteminden kapsamlı sermaye² piyasası sistemine, uzun vadeli sermaye piyasasından³ sürdürülebilir sermaye piyasasına ve silo raporlamadan entegre raporlamaya doğru bir değişim yaşanmaktadır (IIRC, 2015: 15).

Tablo 1. Kurumsal Raporlamada Ortaya Çıkan Yaygın Raporlama Akımlarının Karşılaştırılması

	Finansal Raporlama		Sürdürülebilirlik Raporlaması	Entegre Raporlama
	Finansal Tablolar	Özet Raporlar		
Amaç	Belli bir raporlama döneminde finansal performans, finansal durum ve nakit akışlarını sunmak	Finansal tablolar için içerik sağlamak ve yönetimin bakış açısıyla geleceğe yönelik bilgiler sunmak	İşletmenin daha geniş sosyal ve çevresel etkileri, stratejileri ve hedeflerini sunmak	Finansal sermaye sağlayıcılara zaman içinde nasıl değer yaratıldığını açıklamak
Kullanıcılar	Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve diğer kreditorler	Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve diğer kreditorler	Yatırımcılar veya birden çok paydaş	Finansal sermaye sağlayıcılar, işletmenin değer yaratma süreciyle ilgilenen diğer taraflar
Kapsam	- Varlıklar - Yükümlülükler - Özkaynaklar - Gelirler - Giderler - Özkaynaklarda değişim - Nakit akışları hakkında bilgi	- Riske maruz kalma - Risk yönetim stratejileri ve etkinliği - Operasyonel ve finansal performansa etkisi	- Ekonomik - Çevresel - Sosyal (işgücü uygulamaları, insan hakları ve daha geniş sosyal etkiler dahil) - Yönetişim alanları üzerindeki önemli etkiler	- Kuruma genel bakış ve dış çevre - Kurumsal Yönetim - İş Modeli - Riskler ve fırsatlar - Strateji ve kaynak aktarımı - Performans - Genel görünüm - Hazırlık ve sunum temeli

Kaynak: IFAC (2015a). Materiality in <IR> guidance for the preparation of integrated reports, s.11.

Tablo 1’den görüleceği üzere, her üç raporlama akımının da hedef kitlesi benzer olmakla birlikte, amaç ve kapsam olarak oldukça farklı olduklarından birbirlerinin yerine geçmeleri düşünülemez.

2 Kapsamlı sermaye (inclusive capital) ile, entegre raporlama çerçevesinde belirtilen altı çeşit sermaye (six capitals) kastedilmektedir.

3 Kaynağın orijinalinde “short-term capital markets” ifadesi geçmekte olup, araştırmacı sermaye piyasalarının uzun vadeli piyasalar olmasından dolayı bu ifadeyi “uzun vadeli sermaye piyasaları” şeklinde kullanmayı daha doğru bulmuştur.

3. ENTEGRE RAPORLAMA YAKLAŞIMININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Entegre raporlama, ilk olarak Güney Afrika'daki kurumlara duyulan güvensizliği azaltabilmek amacıyla 1994'de Mandela'nın girişimiyle ortaya çıkmıştır. Mandela tarafından görevlendirilen M. King, "King Komitesi"ni kurarak 1994, 2002 ve 2009 yıllarında sırasıyla King I, II ve III Raporlarını yayımlamıştır (www.entegreraporlamatr.org).

Küresel anlamda entegre raporlama çalışmalarından sorumlu olmak üzere 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council-IIRC) kurulmuştur. Konsey, ulusal ve uluslararası muhasebe örgütleri ve bağımsız denetim firmaları tarafından da desteklenmektedir. Konsey, kamu ve özel sektörde kurumsal raporlama normu olarak entegre raporlamanın kullanıldığı bir dünya yaratabilmek amacıyla çalışmalarına başlamış ve Aralık 2013'de Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'ni⁴ yayımlamıştır (www.integratedreporting.org).

Entegre raporlama, 2010 yılında Johannesburg Borsası'nın "raporla, raporlamıyorsan açıkla (report or explain)" politikasını benimsemesiyle Güney Afrika'da borsaya kayıtlı bütün işletmeler için zorunlu hale getirilmiştir. Sonrasında Danimarka, İsveç, Birleşik Krallık (Deloitte, 2011: 6), Almanya, Fransa, İspanya, Brezilya (EY, 2014: 7), Hollanda, Avustralya (TÜSİAD, 2016), Japonya, Hindistan ve Singapur gibi ülkelerde bazı işletmeler için finansal olmayan bilgileri açıklama zorunluluğu getirilmiştir. Yüzden fazla çok uluslu firma, IIRC'nin pilot programına gönüllü olarak katılmışlardır (Villiers vd., 2017: 940). Türkiye'den Garanti Bankası ve Çimsa, 2013 yılında bu programa katılan ilk şirketlerdir. Ülkemizde entegre raporun tanıtılmasına yönelik olarak 2016 yılında Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) kurulmuştur. Finans sektöründe ilk entegre rapor, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası; reel sektörde Adana Çimento, Arslan Çimento ve Çimsa tarafından yayımlanmıştır. Argüden Yönetişim Akademisi ise, entegre raporlama yapan ilk kar amacı gütmeyen organizasyon olmuştur.

Tarihsel gelişim süreci kısa olsa da, entegre raporlama gelişmiş ülkelerin çoğunluğundaki büyük firmalar için tercih edilen bir raporlama formatı olma potansiyeline sahiptir (Deloitte, 2011: 10).

4 Çalışmanın bundan sonraki kısmında "çerçeve" olarak ifade edilecektir.

4. ENTEGRE RAPORLAMAMANIN FELSEFESİ VE KAPSAMI

İşletmelerin faaliyetleriyle ilgili sosyal, finansal ve çevresel boyutlar arasındaki ilişkiler, entegre raporlama sürecinde yeterli düzeyde yönetilmesi gereken gerilimlerdir. Bunu yaparken her bir boyuta belli bir pay vermekten ziyade, bütün boyutlar eş zamanlı ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Entegre raporlamayı başarılı bir şekilde uygulayabilmek için ölçme ve raporlama sistemleri olduğu kadar, yönetim ve iş modelleri de önemli bir rol oynamaktadır (Giovannoni ve Fabietti, 2013: 30).

Entegre rapor, *“bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesidir”* şeklinde tanımlanmaktadır (IIRC, 2013: 7). Entegre raporun amacı, işletmenin finansal sermaye sağlayıcılarına ileriye yönelik nasıl değer yaratacağını açıklamaktır. Bu nedenle entegre raporlama; finansal raporlar, faaliyet raporları, çevresel raporlar ve sürdürülebilirlik raporlarının birleştirildiği bir rapor olarak düşünülmemelidir. Eccles ve Saltzman (2011: 59), entegre raporun finansal ve finansal olmayan performansı etkileyen önemli bilgilerin bir araya getirildiği ve ideal olarak önemli performans ölçütleri arasındaki ilişkilerin gösterildiği bir rapor olduğunu vurgulamaktadırlar. Bununla birlikte bugün en sofistike işletmeler arasında bile, bilgiler arasındaki ilişkilerin raporlanmasının yaygın olmadığını ileri sürmektedirler. Dolayısıyla entegre raporlamadan önce, “entegre düşünce”nin yerleştirilmesi önem kazanmaktadır.

Entegre düşünce, IIRC tarafından *“işletmenin çeşitli faaliyetleri ve fonksiyonel birimleri ile işletmenin kullandığı ya da etkilediği sermaye türleri arasındaki ilişkilerin aktif olarak ele alınması”* şeklinde soyut bir tanımla ifade edilmiştir. Entegre düşünce, işletmedeki her kademedeki kişinin işletmede değer yaratma sürecinin nasıl işlediğini daha iyi anlamasını sağlayarak, bu sürece daha uzun süre ve daha fazla katkı sağlamasına yol açan bir örgütsel değişimi ifade etmektedir (IIRC, 2013: 2; IFAC, 2015b: 4-5). Entegre raporlamayla ilgili son gelişme olan King IV’de entegre düşünce, “destekleyici felsefe” olarak tanımlanmış ve King IV kitapçığının tamamına nüfuz etmiştir. Ancak yine de bu düşünce tarzının işletmelerde nasıl uygulamaya konulacağı konusunda belirsizlik devam etmektedir (Feng vd., 2017: 335).

IIRC tarafından yayımlanan çerçeve, 37 sayfadan oluşan ilkelere dayalı bir rehberdir. Amacı; sermayenin daha etkin ve verimli şekilde dağıtılmasını sağlamak için finansal sermaye sağlayıcılara sunulan bilgilerin kalitesini art-

tırmak, kurumsal raporlamaya daha bileşik ve etkili bir yaklaşım getirmek, hesap verebilirliği arttırmak ile kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmaya odaklanmış entegre düşünce, entegre karar verme ve entegre hareket tarzını desteklemektir. Çerçeve yer alan konular; Tablo 2’den izlenebileceği gibi temel kavramlar, temel ilkeler ve içerik unsurları şeklindedir.

Tablo 2. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’nde Yer Alan Konular

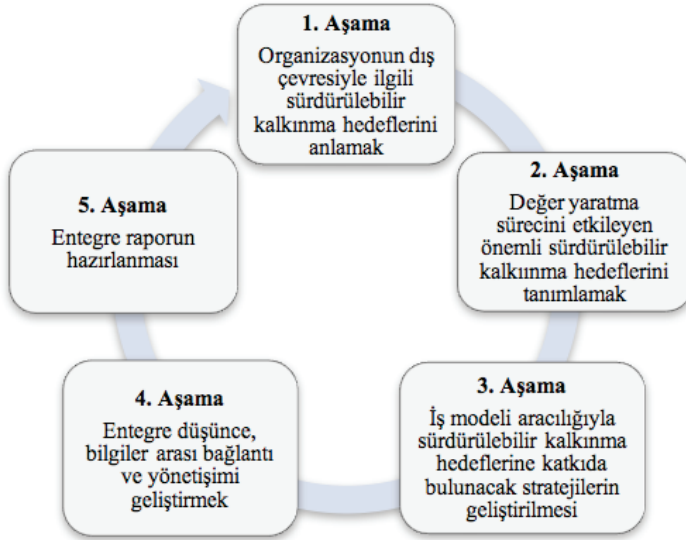
Temel Kavramlar	1. Sermaye türleri, 2. İş modeli, 3. İçerik unsurları	
Temel İlkeler	1. Stratejik bakış ve geleceğe yönelim, 2. Bilgiler arası bağlantı, 3. Paydaşlarla ilişkiler, 4. Önemlilik,	5. Kısa ve öz olma, 6. Güvenilirlik, tam ve eksiksiz olma, 7. Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik.
İçerik Unsurları	1. İşletme hakkında genel bilgi ve dış çevresi, 2. Yönetim, 3. İş modeli, 4. Riskler ve fırsatlar, 5. İşletmenin stratejisi ve kaynak dağılımı, 6. Performans,	7. Genel görünüm; karşılaştırılması muhtemel zorluklar, belirsizlikler ile bunların işletmenin iş modeline ve performansına olası etkileri, 8. Raporun temeli; önemlilik ilkesini nasıl uyguladığı, 9. Genel raporlama ilkeleri.

4.1. Entegre Raporlamanın Temel Kavramları

Entegre raporlama (ER), üç temel kavram içermektedir. Bu kavramlar; sermaye türleri (öğeleri), iş modeli ve değer yaratma sürecidir. ER çerçevesinde bir işletmenin sermayesi; finansal, üretilmiş, entelektüel, beşeri, sosyal ve ilişkisel, doğal sermaye olmak üzere altı kategoriye ayrılmıştır. Bu sınıflandırma, işletmelerin başvurabilecekleri bir benchmark olması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Her işletmenin sermayesini aynı şekilde sınıflandırma zorunluluğu olmadığı gibi, her kategorideki sermayeyle eşit derecede ilişkili olmayabileceği de unutulmamalıdır.

İş modeli, işletmenin değer yaratma aracıdır. Diğer bir ifadeyle iş modeli; kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı amaçlayan girdiler (sermaye türleri), işletme faaliyetleri, çıktılar ve sonuçlardan oluşan seçilmiş bir sistemdir. Entegre raporlamanın kalbinde yatan en önemli kavram ise, “değer yaratma süreci”dir. Bir işletme; bütün paydaşların çıkarlarına hizmet ederek ve onlarla birlikte çalışarak değer yaratabilir ve bu değeri maksimize edebilir (Busco vd., 2013: 9-10).

Şekil 1. İşletmelerde Değer Yaratma Sürecinin Aşamaları

Kaynak: Adams, C.A. (2017), s.22'den uyarlanmıştır.

Şekil 1'den görüleceği üzere değer yaratma sürecinin ilk aşamasında işletmenin dış çevresi düşünülmelidir. Dış çevreyle ilgili konuların tamamı, birçok sürdürülebilir kalkınma hedefi ile doğrudan ilgilidir. İkinci aşama (önemlilik); kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini etkileyecek konuların belirlenmesi ve önceliklendirilmesini kapsar. Önemli bilgilerin belirlenmesinde, iç ve dış paydaşlarla birlikte çalışılması ve önemlilik matrisi geliştirilmesi yardımcı olacaktır. Üçüncü aşamada işletmenin stratejisi, risklerin nasıl azaltılacağı ya da yönetileceği ile fırsatların nasıl maksimize edileceği açıklanmalıdır. Risk ve fırsatların, işletmenin sermaye türlerini nasıl etkileyeceği belirlenmelidir. Dördüncü aşamada, işletmelerden stratejileriyle dış çevredeki değişiklikler arasında ilişki kurmaları istenmektedir. Son aşamada; kısa, orta ve uzun vadede işletmenin değer yaratma sürecini ve paydaşlarını etkileyebilecek kritik sürdürülebilir kalkınma konuları raporlanır. İşletme entegre raporda, sermaye türlerini kullanarak ortaya çıkardığı çıktılarla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yaptığı katkıyı açıklar (Adams, 2017: 23-32). Değer yaratma süreci, dinamik bir süreç olup bileşenler arasındaki ilişkilerin ve etkileşimlerin sürekli olarak izlenmesi ve güncellenmesi gerekir.

4.2. Entegre Raporlamanın Temel İlkeleri

Entegre raporların hazırlanmasında ve sunulmasında dikkate alınması gereken yedi temel ilke söz konusudur: i) stratejik bakış ve geleceğe yönelik olma, ii) bilgiler arası bağlantı, iii) paydaşlarla ilişkiler, iv) önemlilik, v) kısa ve öz olma, vi) güvenilirlik, tam ve eksiksiz olma, vii) tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik.

Öncelikle işletme, stratejisi ve bu stratejinin işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyeti, sermaye türlerini kullanımı ve bunlar üzerindeki etkileri arasında nasıl bir ilgi olduğu hakkında bilgi sağlamalıdır. İşletmenin zaman içinde değer yaratma kabiliyetini etkileyen faktörlerin bileşiminin ve birbirleriyle olan ilişkilerin bütünsel bir resmini sunmalıdır. Bütün temel ilkeler önemli olmakla birlikte Eccles ve Krzus (2015: 204), bilgiler arası bağlantı ilkesinin entegre raporlamanın kalbinde yatan ilke olduğunu öne sürmektedirler. Bu ilke, işletmede entegre düşüncüyü gerektirir. İşletme, temel paydaşlarıyla kurduğu ilişkilerin doğası ve kalitesi hakkında bilgi sağlamalı ve paydaşların yasal ihtiyaç ve isteklerini ne ölçüde anladığını, dikkate aldığını ve karşıladığını göstermelidir. İşletme kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini “önemli ölçüde” etkileyen konular hakkında bilgi vermelidir. Brockett ve Rezaee (2012: 29)’a göre önemlilik ilkesi, önemli bilgilerin açıklanırken aşırı bilgiden kaçınılmasını temin eden kritik bir ilkedir. Entegre rapor, kısa ve öz olmalıdır. Olumlu ya da olumsuz tüm maddi hususları dengeli ve maddi hata içermeyecek şekilde sunulmalıdır. Rapordaki bilgiler, zaman içinde tutarlı ve işletmenin kendi değer yaratma kabiliyeti açısından diğer kuruluşlarla karşılaştırılmasına olanak sağlayacak şekilde sunulmalıdır.

5. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Her ne kadar ilk bakışta işletmelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin finansal performans hedefleriyle çatışabileceği düşünülebilirse de, literatürde bu iki olgu arasındaki ilişkiye yönelik dört hipotez bulunmaktadır. Bunlar; (i) pozitif ilişki, (ii) negatif ilişki, (iii) U veya ters U ilişki (kısa vadede maliyetlerin kazançlardan fazla, orta ve uzun vadede ise kazançların maliyetleri aştığı ilişki) ve (iv) ilişkisizlik. Bununla birlikte literatürde çok sayıda çalışma, sürdürülebilirlik uygulamalarının finansal performansı artırdığını göstermiştir (Karasioğlu ve Arıcı, 2012: 447). Buna ek olarak, işletmelere finansmana erişimde kolaylık, yasalara uyum, çalışan memnuniyeti, kurumsal itibar, paydaşlarla iletişim, risk yönetiminde etkinlik, verimlilikte artış ve maliyetlerde azalış, yenilikçilik ve inovasyona dayalı büyüme gibi faydalar sağlamaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 24).

Entegre raporlamayla ilgili literatür incelendiğinde ise, çalışmaların kavramsal ve ampirik çalışmalar şeklinde iki gruba ayrıldığı ve mevcut literatürün henüz olgunlaşmamış olduğunu söylemek mümkündür.

Feng vd. (2017), işletmelerin çerçevede açık ve net bir örnek olmaması nedeniyle entegre düşünceyi yorumlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Entegre düşüncenin ne ifade ettiği hakkında sağlam kavramsal bir temel olmadığından, paydaşların kendi tecrübeleri ışığında kendilerince yorumlamayı seçtiklerini, sonuç olarak örgütsel söylev ve uygulamalarda farklı ve birbiriyle tutarlı olmayan yorumların ortaya çıktığını ortaya koymuşlardır. Haji ve Anifowose (2016), Güney Afrika'da 2011-2013 yılları arasında yaptıkları çalışmada entegre raporların içerik ve kalitesinin önemli düzeyde arttığı, bilgiler arası bağlantı, bilginin önemliliğinin belirlenmesi sürecinin açıklanması, raporların güvenilirlikleri ile tam ve eksiksiz olma özellikleri hususlarında önemli gelişme kaydedildiğini tespit etmişlerdir. Bununla birlikte düzenli entegre raporlama uygulamalarındaki artış trendine rağmen, son zamanlarda entegre raporlama uygulamalarının bir çoğunun işletmelerin yasalara uymak ve örgütsel meşruiyet kazanmak adına göstermelik yapıldığı sonucuna varmışlardır. Eccles ve Krzus (2015: 197), yaptıkları araştırmada bazı işletmelerin iş modeli tanımlarıyla performanslarını bir araya getirebilseler de, iş modelleriyle kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma süreci arasındaki ilişkiyi açık ve net bir şekilde tanımlayan tek bir işletme bile gözlemlemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca işletmenin piyasa ve stratejisiyle ilgili ve kaynak dağılımı sürecinde sermaye türlerinin kullanımıyla ilgili detaylı tanımlamalar yer almakla birlikte, sermaye türlerinin diğer sermaye türleri, faaliyetler, çıktılar ve süreçler arasındaki ilişkiyi açıklayan işletme sayısının yok denecek kadar az olduğunu gözlemlemişlerdir. Atkins ve Maroun (2014) Güney Afrika'da yaptıkları araştırmada, kurumsal yatırımcıların entegre raporlama yaklaşımından memnun olduklarını, bu konudaki gelişmeleri takip ettiklerini, ancak daha kısa, karmaşıklıkla ve tekrardan uzak raporlar istediklerini ortaya koymuşlardır. Solomon ve Maroun (2012), Güney Afrika'da yaptıkları çalışmada, King III'ün yayımlanmasının ardından 2010-2011 yıllarında sosyal, çevresel ve etikle ilgili bilgilerin, entegre raporlamanın henüz zorunlu olmadığı 2009 yılına göre yadsınamaz bir biçimde arttığını ortaya koymuşlardır. Ancak şaşırtıcı bir şekilde bu bilgiler arasındaki bağlantının zayıfladığını, sunulan bilgilerin tekrardan ibaret olduğunu belirterek, bu durumun raporlama yapanlar tarafından entegre raporun nasıl hazırlanması gerektiği ve neleri içermesi ge-

rektiği hakkında açık ve net bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir.

Ülkemizde yapılan çalışmalar, genellikle kavramsal inceleme ağırlıklı olup (Yanık ve Türker, 2012; Karğın vd., 2013; Gökten, 2016; Saban vd., 2017) ampirik çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Solak vd. (2017), yaptıkları anket çalışmasında, meslek mensuplarının entegre raporlama hakkında bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Yüksel ve Aracı (2017), ülkemizde kurumsal yönetim endeksinde işlem gören işletmelerin 2014 yılına ait faaliyet raporlarını, çerçevedeki temel ilkeler ve içerik unsurları açısından inceleyerek işletmelerin entegre rapor skorlarını hesaplamışlardır. Raporların %48'inin entegre raporlamayla uyumlu olduğunu öne sürmüşlerdir. Kaya vd. (2016), 13 farklı ülkeden 13 farklı işletmenin entegre raporlarını içerik analizi yöntemiyle incelemişlerdir. Raporların "kısa ve öz olma" kriterini karşılayamadıklarını, oldukça hacimli olduklarını, işletmelerin hem çerçeveyi hem de GRI G4 endeksinin birlikte kullandıklarını, değer yaratma ve performans konusunda ortak bir anlayışın bulunmadığını ifade etmişlerdir. Gençoğlu ve Aytaç (2016), BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan 29 işletmenin 2009-2015 yılları arasındaki faaliyet raporlarını incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, işletmelerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle ilgili uygulamalarında artış gözlemlendiğini belirtmişlerdir.

6. ENTEGRE RAPORLAMAYA GEÇİŞTE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ ÖNEMİ

Küresel Raporlama Girişimi (GRI), dünya çapında tanınan ve amacı sürdürülebilirlik bilgilerinin raporlanması için standartlar geliştirmek olan küresel ve bağımsız bir kuruluştur. 1997 yılında kurulan girişim, ilk sürdürülebilirlik rehberi G1'i 2000 yılında yayımlamıştır. Günümüzde geçerli olan dördüncü nesil rehber G4 ise, 2013'de yayımlanmıştır. GRI rehberleri; işletmeler, muhasebeciler, yatırımcılar, akademisyenler, hükümetler ve STK'ların bir araya geldiği çoklu paydaş anlayışıyla hazırlanmaktadır (Eccles ve Krzus: 2010: 103).

Entegre raporlamanın temelinde, finansal ve finansal olmayan bilgiler arasındaki ilişkinin yönetim tarafından tutarlı bir şekilde tanımlanabilmesi yatar. Bu nedenle sürdürülebilirlikten doğan riskler ve fırsatlar arasındaki ilişkinin finansal rapor kalemleri açısından düşünülmesi gerekir (Krzus, 2012: 67). Entegre raporlar, sürdürülebilirlik raporları ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle entegre raporlama yolculuğunda, sağlam bir sürdürülebilirlik raporlaması tec-

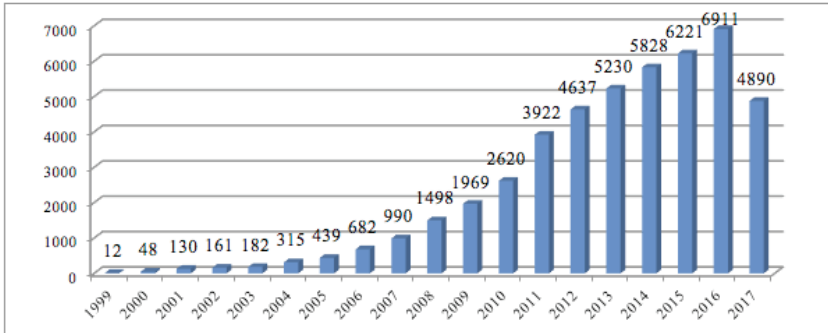
rübesine sahip olmak önemli bir avantaj ve gerekliliktir. Gökmen (2013: 72), 2013 yılında Amsterdam’da gerçekleştirilen G4 Rehberi tanıtım konferansında “doğru ve etkin sürdürülebilirlik raporlaması süreçlerine sahip olmayan şirketlerin, entegre raporlama yapmalarının mümkün olmayacağı” üzerinde durulduğunu aktarmaktadır.

GRI’nin emekli başkanı ve IIRC’nin başkanı olan M. King “uluslararası muhasebe standartlarına göre hazırlanmış finansal raporlar ile G4’ü temel alarak hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının, entegre raporu besleyecek bilgilerin yaklaşık yarısını oluşturduğunu” belirtmiştir. Ayrıca “raporların hiçbirinin birbirinin yerini tutamayacağını, fakat raporların daha işlevsel hale getirilmesi gerektiğini, 10-15 sayfalık entegre raporların bile son derece işlevsel olabileceğini” ilave etmiştir. Entegre raporlamada esas başarı, finansal raporlar ile sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgiler arasında bağlantıların doğru kurulabilmesi ve tekrarlardan kaçınılmasıdır (Gökmen, 2013: 72).

6.1. Dünyada Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Entegre Raporlama

GRI’nin hazırlamış olduğu sürdürülebilirlik raporlaması veri tabanında bulunan en eski sürdürülebilirlik raporu 1999 yılına aittir. Bu veri tabanında Ocak 2018 itibariyle 12.035 işletmenin yayımladığı 46.685 rapor bulunmaktadır.

Grafik 1. Dünyada Yıllara Göre Sürdürülebilirlik Raporlaması

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>’dan derlenerek oluşturulmuştur.

Grafik 1 incelendiğinde, sürdürülebilirlik raporlamasının yıllar itibariyle artış trendi izlediği, özellikle 2011 yılında ivme kazandığı görülmektedir. 2017 yılında rapor sayısındaki azalış, çalışmanın yapıldığı dönem itibariyle 2017 raporlarının bir kısmının henüz yayınlanmamış olmasındandır. Raporların türleri açısından dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Dünyada Sürdürülebilirlik Raporlarının Türleri

Rapor Türü	Rapor Sayısı	Yüzde
G1	305	%1
G2	1.458	%3
G3	11.887	%25
G3.1	5.930	%13
G4	9.489	%20
GRI standartları	396	%1
GRI referanslı*	4.866	%10
GRI olmayan	12.354	%26
TOPLAM	46.685	%100

*GRI referanslı raporlarda GRI İçerik Endeksi bulunmadığından GRI raporu sayılmamaktadır.

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>' dan derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, yayımlanan toplam raporun yaklaşık %65'inin (29.465 adet rapor) GRI ilkelerine göre hazırlandığı görülmektedir. Sürdürülebilirlik raporu yayımlayan işletmelerin %60'ının büyük ölçekli, %24'ünün çok uluslu ve %16'sının KOBİ olduğu tespit edilmiştir. Yayımlanan raporların ise %63'ü büyük ölçekli, %27'si çok uluslu ve %10'u KOBİ'lere ait raporlardır. Buna göre işletme başına düşen ortalama rapor sayısı büyük ölçekli işletmelerde 4, çok uluslu işletmelerde 4,5 ve KOBİ'lerde 2,5 adettir. Buradan en düzenli raporlama yapan işletmelerin, çok uluslu işletmeler olduğu anlaşılabılır. KOBİ'lerde ise, sürdürülebilirlik raporlamasının daha yakın zamanda başlamış olduğu ya da diğer gruplardaki kadar düzenli yayımlanmadığı sonucuna ulaşılabilir. Tablo 4. bölgeler açısından sürdürülebilirlik raporlamasını göstermektedir.

Tablo 4. Dünyada Bölgelere Göre Sürdürülebilirlik Raporlaması

Bölge	İşletme sayısı*	Yüzde	Rapor sayısı	Yüzde	İBDRS**
Asya	4.157	%35	13.647	%29	3,3
Avrupa	4.030	%33	17.261	%37	4,3
Latin Amerika	1.555	%13	6.041	%13	3,9
Kuzey Amerika	1.267	%11	5.301	%11	4,2
Afrika	634	%5	2.789	%6	4,4
Okyanusya	392	%3	1.645	%4	4,2
TOPLAM	12.035	%100	46.685	%100	Ortalama 3,8

* Sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletme sayısını, **İşletme başına düşen rapor sayısını göstermektedir. İBDRS=Rapor sayısı/İşletme sayısı şeklinde hesaplanmıştır.

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>' dan derlenerek oluşturulmuştur.

Sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletme sayısı en fazla Asya kıtasında bulunurken, rapor sayısı açısından Avrupa ilk sırada yer almaktadır. Yayımlanan raporların %37'si Avrupa kıtasına aittir. Kıtalar arası nüfus, yüz ölçümü, işletme sayısı gibi faktörler açısından farklılıklar olduğundan, işletme başına düşen rapor sayısını incelemek daha aydınlatıcı olacaktır. Gerekli hesaplamalar yapıldığında işletme başına Afrika'da 4,4; Avrupa'da 4,3; Kuzey Amerika ve Okyanusya'da 4,2; Latin Amerika'da 3,9 ve Asya'da 3,3 rapor düştüğü görülmektedir. İşletme başına düşen rapor sayısının ortalama 3,8 olduğu düşünüldüğünde, Asya kıtası ortalamanın altında kalan tek kıta olmuştur. Tablo 5. sürdürülebilirlik raporlamasının sektörel dağılımını göstermektedir.

Tablo 5. Dünyada Sürdürülebilirlik Raporlamasının Sektörel Dağılımı

Sektörler*	İşletme Sayısı	Rapor Sayısı
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	350	1.247
Madencilik, Taş Ocakçılığı	343	1.730
İmalat	3.319	13.027
Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sist. Üretim Dağıtım	1.082	5.018
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faal.	218	926
İnşaat	381	1.471
Toptan ve Perakende Ticaret	590	2.245
Ulaştırma ve Depolama	501	2.106
Konaklama, Yiyecek Hizmetleri	239	746
Bilgi ve İletişim	499	2.128
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.718	7.375
Gayrimenkul Faaliyetleri	390	1.398
Kamu Yönetimi	230	696
Eğitim	129	345
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faal.	190	596
Hanehalkı Kişisel Üretim	120	541
Diğer	1.399	4.048
Kar amacı gütmeyen kuruluşlar	337	1.042
TOPLAM	12.035	46.685

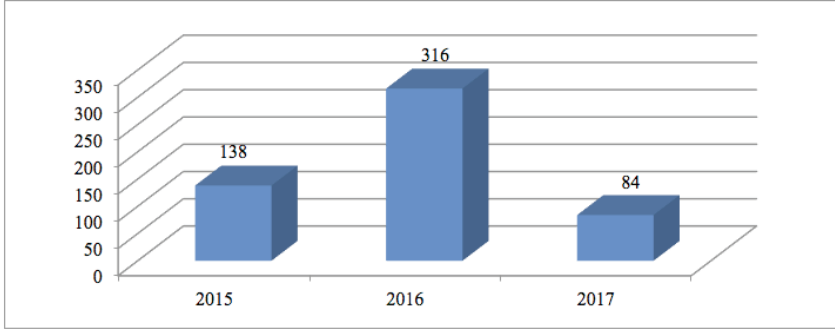
*Sektörlerin sınıflandırılmasında, GRI'nin sınıflandırması yerine Birleşmiş Milletler tarafından önerilen ekonomik faaliyetler sınıflandırması tercih edilmiştir. Bu sınıflandırmaya, kar amacı gütmeyen kuruluşlar eklenmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletmelerin dağılımı; %46 üretim, %34 hizmet, %5 ticaret sektörü, %12 diğer ve %3 kar

amacı gütmeyen işletmeler şeklindedir. Yayımlanan toplam sürdürülebilirlik raporlarının %49'u üretim, %35'i hizmet, %5'i ticaret, %9'u diğer ve %2'si kar amacı gütmeyen işletmelere ait raporlardır. İşletme başına düşen rapor sayısı ise, sırasıyla 4,1; 4; 3,8; 2,9 ve 3,1 şeklinde gerçekleşmiştir. Buradan en uzun süredir ve düzenli raporlamanın üretim ve hizmet işletmelerinde yapıldığı anlaşılmaktadır.

GRI veritabanında 2015-2017 yılları arasında yayımlanan toplam 538 entegre rapora ulaşılabilmektedir. Ancak bu raporlara işletmeler kendileri isim verdiklerinden, bu raporların gerçekten entegre rapor olup olmadıkları bilinememektedir. Bu raporların yıllara göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Grafik 2. Dünyada Yıllara Göre Entegre Raporlama

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>'dan derlenerek oluşturulmuştur.

Bu raporların %70'i (376 adet) büyük ölçekli, %21'i (114 adet) çok uluslu ve %9'u (48 adet) KOBİ'ler tarafından yayımlanmıştır.

Tablo 6. Dünyada Bölgelere Göre Entegre Raporlama

Bölge	Rapor sayısı	Yüzde
Asya	60	%11
Avrupa	101	%19
Latin Amerika	21	%4
Kuzey Amerika	18	%3
Afrika	333	%62
Okyanusya	5	%1
TOPLAM	538	%100

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>'dan derlenerek oluşturulmuştur.

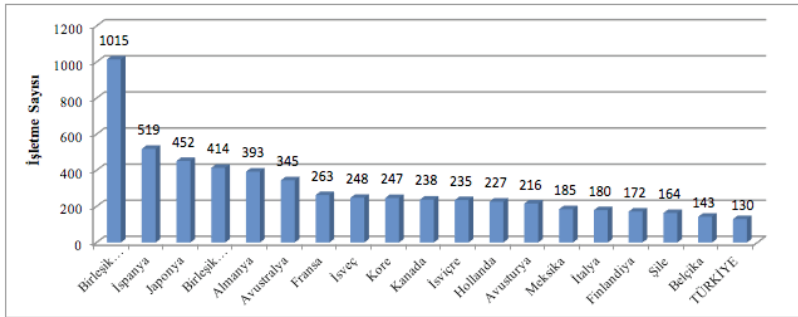
Tablo 6 incelendiğinde entegre raporlamada en büyük pay %62 ile Afrika'ya aittir. Bu durum, Güney Afrika'da entegre raporlamanın zorunlu olmasından kaynaklanmaktadır. İkinci sırada %19 ile Avrupa ve 3. sırada %11 ile Asya kıtası yer almaktadır.

6.2. OECD ve Türkiye'de Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Entegre Raporlama

Ülkemizde muhasebe ve finansal raporlama uygulamaları; sermaye piyasasına kayıtlı işletmeler ve kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar için UMS/ UFRS ile tam uyumlu TMS/TFRS seti, büyük ve orta büyüklükteki işletmeler için BOBİ FRS ve küçük işletmeler için MSUGT zemininde yürütülmektedir. Finansal olmayan bilgilerin raporlanması ise, faaliyet raporlarında ve gönüllülük esasına dayalı olarak yayımlanan kurumsal sosyal sorumluluk raporu, kurumsal yönetim ilkeleri uyum raporu, kurumsal vatandaşlık raporu, sürdürülebilirlik raporu gibi çeşitli adlarla yayımlanmaktadır. İlk sürdürülebilirlik raporu 2004 yılında Akso Akrilik İşletmesi tarafından "sürdürülebilir kalkınma raporu" adıyla yayımlanmıştır.

OECD ülkelerinde ise toplam 6.622 işletme 29.006 adet sürdürülebilirlik raporu yayımlamışlardır. Buna göre raporlama yapan işletme sayısı ortalama 189, yayımlanan rapor sayısı ise ortalama yaklaşık 829 adettir. Türkiye 130 işletme ve 350 rapor ile OECD ortalamasının oldukça altında kalmaktadır.

Grafik 3. OECD Ülkelerinde Sürdürülebilirlik Raporlaması Yapan İşletme Sayıları

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>'dan derlenerek oluşturulmuştur.

Grafik 3’den görüldüğü üzere, en fazla sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletmeye (1.015 adet) sahip ülke Birleşik Devletler’dir. Onu İspanya (519 adet), Japonya (542 adet) ve Birleşik Krallık (414 adet) takip etmektedir. Türkiye, 130 işletmeyle 35 OECD ülkesi arasında 19. sırada yer almaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletmelerin ölçek açısından dağılımları, Tablo 7’den izlenebilmektedir.

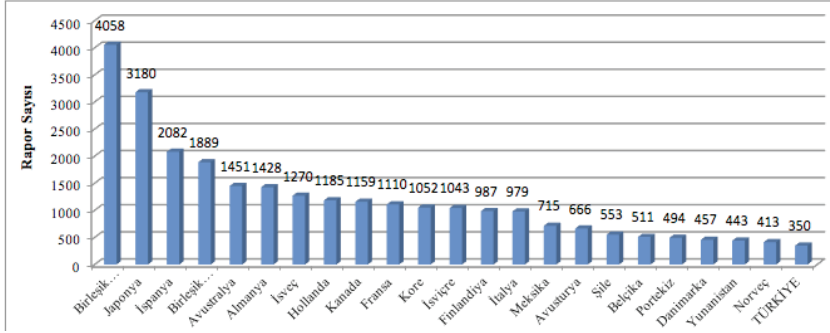
Tablo 7. Sürdürülebilirlik Raporlaması Yapan İşletmelerin Ölçeklerine Göre Dağılımı

Sıra No	Ülke Adı	Büyük Ölçekli	Çok Uluslu	KOBİ
1	Birleşik Devletler	0,47	0,45	0,08
2	İspanya	0,66	0,09	0,25
3	Japonya	0,38	0,61	0,01
4	Birleşik Krallık	0,66	0,31	0,03
5	Almanya	0,59	0,03	0,13
6	Avustralya	0,50	0,35	0,14
7	Fransa	0,44	0,51	0,06
8	İsveç	0,63	0,19	0,17
9	Kore	0,71	0,13	0,16
10	Kanada	0,60	0,30	0,09
19	Türkiye	0,71	0,17	0,11

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>’dan derlenerek oluşturulmuştur.

Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletmelerin %71’inin büyük ölçekli, %17’sinin çok uluslu ve %11’inin KOBİ oldukları görülmektedir. Özellikle Birleşik Devletler, Japonya, Birleşik Krallık, Avustralya, Fransa ve Kanada’da çok uluslu işletmelerin fazlalığı dikkat çeken başka bir husustur. Ülkemizde KOBİ’lerin sürdürülebilirlik raporu yayımlama çabaları desteklenmelidir.

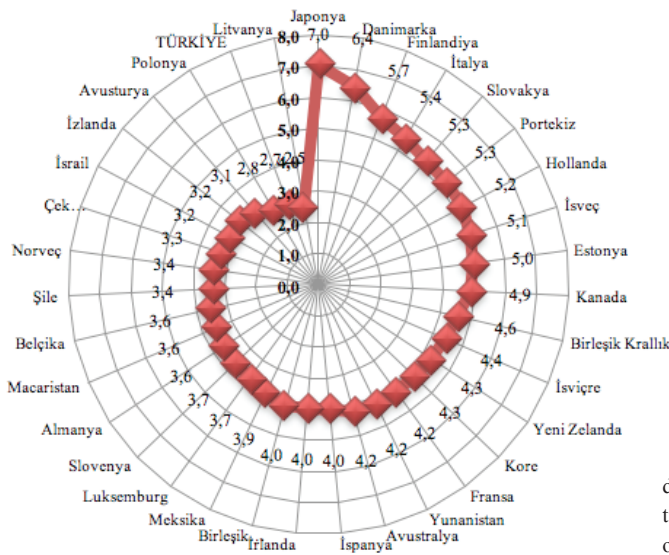
Grafik 4. OECD Ülkelerinde Yayımlanan Sürdürülebilirlik Raporu Sayısı

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>'dan derlenerek oluşturulmuştur.

Grafik 4 incelendiğinde, günümüze kadar yayımlanmış sürdürülebilirlik raporu sayısı açısından ilk dörtte yine Birleşik Devletler (4.058 adet), Japonya (3.180 adet), İspanya (2.082 adet) ve Birleşik Krallık (1.889 adet)'ın yer aldığı görülmektedir. Türkiye, 350 adet rapor ile 23. sıraya gerilemiştir. Grafik 5. OECD ülkelerinde işletme başına düşen sürdürülebilirlik raporu sayısını göstermektedir.

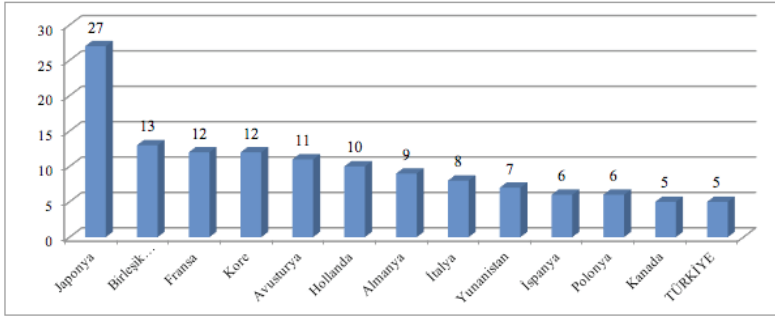
Grafik 5. OECD Ülkelerinde İşletme Başına Düşen Sürdürülebilirlik Raporu Sayısı

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>'dan derlenerek oluşturulmuştur.

Ülkelerin birbirlerinden farklılıkları dikkate alındığında, işletme başına düşen sürdürülebilirlik raporu sayısını incelemenin daha sağlıklı bir karşılaştırmaya olanak vereceği düşünülmüştür. Grafik 5’de birinci sırada gördüğümüz Japonya’da işletme başına 7 adet rapor düşerken, onu 6,4 adet raporla Danimarka, 5,7 adet raporla Finlandiya ve 5,4 adet raporla İtalya takip etmektedir. Türkiye ise, 2,7 rapor ile 34. sıraya gerilemektedir. Bu analiz, ülkemizde sürdürülebilirlik raporlamasının henüz çok yeni olduğunu göstermektedir. Grafik 6. OECD ve Türkiye’de entegre rapor sayılarını göstermektedir.

Grafik 6. OECD ve Türkiye’de Entegre Raporlama

Kaynak: <http://database.globalreporting.org/>’dan derlenerek oluşturulmuştur.

Ulaşılabilen entegre rapor sayılarına göre birinci sırada Japonya (27 rapor), ikinci sırada Birleşik Devletler (13 rapor) ve üçüncü sırada Fransa ve Kore (12 rapor) gelmektedir. Entegre raporlamada önde gelen ülkelerin, sürdürülebilirlik raporlamasında tecrübeli olan ülkeler olduğunu görmekteyiz. Ülkemizin entegre raporlama açısından OECD ülkeleri arasında 13. sırada olduğu tespit edilmiştir.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve finansal yenilikler, işletmelerin iş yapma süreçlerini değişikliğe uğratmakta, geleceğe ilişkin maruz kalılabilecek risk ve fırsatları da beraberinde getirmektedir. Böyle bir ortamda paydaşlar, işletmelerle ilgili finansal bilgilerin yanı sıra işletmelerin içsel süreçleri hakkında da bilgi sahibi olmak istemekte hatta geleceğe yönelik projeksiyonlarını görmek istemektedirler. İşletmeler, gerek şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması gerekse paydaşlarının taleplerini karşılayabilmek için her

geçen gün daha fazla bilgi raporlamaktadır. Ancak zamanla gereğinden fazla bilgi yükü altında kalan paydaşlar, bu bilgi karmaşasına son verecek “önemli” bilgilerin birbirleriyle bağlantıları kurularak işletmenin geçmiş performansı, kaynakları kullanarak nasıl değer yarattığı ve bu değeri paydaşlarıyla nasıl paylaştığını gösteren kısa ve öz raporlar talep etmeye başlamışlardır. Kurumsal raporlamada “akıllı raporlama”ya doğru giden yolda sürdürülebilirlik raporlamasının önemli bir rolünün olduğu yadsınamaz. Bu gerçekten hareketle, çalışmada dünyadaki sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlamanın durumu ortaya konarak, OECD ülkeleri ve Türkiye arasında karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ülkemizin sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletme sayısı açısından 35 OECD üyesi arasında 19. sırada, bugüne kadar yayımlanan rapor sayısı açısından 23. sırada ve işletme başına düşen ortalama rapor sayısı açısından 34. sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Finansal olmayan bilgilerin raporlanmasında borsalar teşvik edici olabilmektedirler. Ülkemizde Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi ve Sürdürülebilirlik Endeksi, finansal olmayan bilgilerin raporlanmasını teşvik etmek için atılmış iki önemli adımdır. Bu noktada ülkemizde sürdürülebilirlik raporlamasının daha çok teşvik edilmesi, sürdürülebilirlik uygulamalarının orta ve uzun vadede işletmelerin finansal performanslarını olumlu etkileyeceği hakkında işletmeler bilgilendirilmelidirler.

Entegre raporlama açısından değerlendirme yapıldığında, ülkemizde bugüne dek 5 adet entegre rapor yayımlandığı ve dünya üzerinde bu uygulamanın henüz olgunluk kazanmadığı düşünüldüğünde iyi bir başlangıç olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca entegre raporlamanın yaygınlaştırılması amacıyla, Borsa İstanbul, IIRC ve ERTA arasında işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Ülkemizin sürdürülebilirlik raporlamasıyla ilgili gelişmeleri geriden takip ederken, entegre raporlama konusunda daha atak davrandığı ve gelişmeleri daha yakından izlediğini söylemek mümkündür. Bu durum, ülkemizde finansal piyasalarda yatırımcılar açısından güven unsurunu arttıracığından, piyasaların derinliğini ve genişliğini arttıracak bir gelişme olarak yorumlanabilir.

Bununla birlikte “entegre düşünce”ye ulaşmak kolay değildir. Entegre raporlamanın yaygınlaşması ve kabul görmesi, muhasebe meslek mensuplarının yaptıkları işin önemli bir kısmını etkileyecektir. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının entegre raporlamanın değer yaratma süreciyle ilgili “silo düşünceden entegre düşünce”ye uzanan değişikliklere hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ACCA (2013) What do investors expect from non-financial reporting? <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/sustainability-reporting/tech-tp-wdir.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

Adams, C. A. (2017) **The sustainable development goals, integrated thinking and the integrated report**. Published by the IIRC and ICAS.

Aras, G., ve Sarioğlu, G. U. (2015) **Kurumsal raporlamada yeni dönem: Entegre raporlama**. İstanbul : TÜSİAD

Atkins, J. F. and Maroun, W. (2014) **South African institutional investors' perceptions of integrated reporting**, ACCA Research Report, July. <http://www.accaglobal.com/ab109>

Brockett, A. M., and Rezaee, Z. (2012) **Corporate sustainability: Integrating performance and reporting**. USA: Wiley, Inc.

Busco, C., Frigo, M. L., Riccaboni, A., and Quattrone, P. (2013) "Towards integrated reporting: Concepts, elements and principles" Editörler: Busco, C., Frigo, M. L., Riccaboni, A., & Quattrone, P. **Integrated reporting: Concepts and cases that redefine corporate accountability** (3-21). USA: Springer Int. Pub.

Deloitte (2011) Integrated reporting: A better view? <https://www.iasplus.com/en/binary/sustain/1109integratedreportingview.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

Eccles, R. G., and Krzus, M. P. (2010) **One report: Integrated reporting for a sustainable strategy**. USA: Wiley, Inc.

Eccles, R. G., and Saltzman, D. (2011) Achieving sustainability through integrated reporting. **Stanford Social Innovation Review** (2011) : 56-61.

Eccles, R.G., and Krzus, M. P. (2015) **The integrated reporting movement: Meaning, momentum, motives, and materiality**. USA: Wiley, Inc.

EY - Ernst & Young Global Limited (2014) Integrated reporting: Elevating value. [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/\\$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf) (Erişim tarihi: Aralık 2017)

Feng, T., Cummings, L., & Tweedie, D. (2017) "Exploring integrated thinking in integrated reporting - An exploratory study in Australia" **Journal of Intellectual Capital**, 18,2 (2017) : 330-353.

Fırat, S. Ü., ve Fırat, O. Z. (2017) "Sanayi 4.0 devrimi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme: Kavramlar, küresel gelişmeler ve Türkiye" **Toprak İşveren Dergisi**, 114 (2017) : 10-23.

Gençoğlu, Ü. G., ve Aytaç, A. (2016) "Kurumsal sürdürülebilirlik açısından entegre raporlamanın önemi ve BIST uygulamaları" **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 72 (2016) : 51-66.

Giovannoni, E., and Fabietti, G. (2013) “What is sustainability? A review of the concept and its applications” Editörler Busco, C., Frigo, M., Riccaboni, A., & Quattrone, P. **Integrated reporting concepts and cases that redefine corporate accountability** (21-40), USA: Springer Pub.

Gökmen, E. Ö. (2013) “Entegre raporlamaya hazır mısınız?” **EKOIQ** Ağustos, 70-73.

Gökten, S. (2016) “Entegre raporlama yaklaşımı için uygulamaya yönelik sistematik bir öneri” **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, 18,4 (2016) : 741-765.

<http://database.globalreporting.org/> (Erişim tarihi: Ocak 2018)

<http://www.entegreraporlamatr.org/tr/> (Erişim tarihi: Ocak 2018)

<http://integratedreporting.org/> (Erişim tarihi: Ocak 2018)

Haji, A. A. & Anifowose, W. (2016) “The trend of integrated reporting practice in South Afrika: Ceremonial or substantive?” **Sustainability Accounting, Management and Policy Journal**, 7,2 (2016) : 190-224.

IFAC (2015a) Materiality in <IR> guidance for the preparation of integrated reports. <https://integratedreporting.org/resource/materiality-in-integrated-reporting/> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

IFAC (2015b) Creating value with integrated thinking: The role of professional accountants. <https://www.ifac.org/publications-resources/creating-value-integrated-thinking> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

IIRC (2013) The International <IR> framework. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

IIRC (2015) Progress through reporting: IIRC integrated report 2015. <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2014/12/IIRC-Integrated-Report-2015.pdf> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

Karasioğlu, F., ve Arıcı, N. D. (2012) The relationship between corporate social responsibility and corporate financial performance: Evidence from Turkey. **Economic and Environmental Studies**, 12,4 (2012) : 443-457.

Karğın, S., Aracı, H., ve Aktaş, H. (2013) “Entegre raporlama: Yeni bir raporlama perspektifi” **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 6,1 (2013) : 27-46.

Kaya, U., Aygün, D., & Yazan, Ö. (2016) “Yeni bir kurumsal raporlama yaklaşımı olarak entegre raporlama ve dünyadaki uygulama örnekleri üzerine bir araştırma” **KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 6,11 (2016) : 85-101.

KPMG (2015) Sanayi 4.0. Dördüncü sanayi devrimi: Yarının fabrikaları neye benziyor? <https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2016/08/tr-sanayi-4.PDF> (Erişim tarihi: Aralık 2017)

Krzus, M. P. (2012) “Entegre raporlama: Şimdi değilse, ne zaman?” **TKYD Kurumsal Yönetim Dergisi**.

Saban, M., H. Vargün ve S. Gürkan (2017) “Yatırımcılara bilgi sağlama aracı olarak entegre raporlama” **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, 19,4 (2017): 915-936.

Solak, B., Gönen, S., ve Rasgen, M. (2017) “Muhasebe Meslek Mensuplarının Entegre Raporlamaya İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması” **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, 19,1 (2017) : 166-188.

Solomon, J. F. & Maroun, W. (2012) Integrated reporting: The influence of King III on social, ethical and environmental reporting, ACCA Research Report, August. <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/integrated-reporting/tech-tp-iirsa.pdf> (Erişim tarihi: Ocak 2018)

TÜSİAD (2016) **Türkiye’nin küresel rekabetçiliği için bir gereklilik olarak sanayi 4.0, gelişmekte olan ekonomi perspektifi**, Yayın No: TÜSİAD-T/2016-03/576: İstanbul.

Villiers, C., Venter, E. R., and Hsiao, P. K. (2017) “Integrated reporting: Background, measurement issues, approaches and an agenda for future research” **Accounting&Finance**, 57 (2017) : 937-959.

Yanık, S., ve Türker, İ. (2012) “Sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk raporlamasında gelişmeler (tümleşik raporlama)” İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47 (2012) : 291-308.

Yüksel, F., & Aracı, H. (2017) “Entegre raporlama, Türk işletmelerinin entegre raporlamaya bakışı üzerine bir araştırma” **Yönetim ve Ekonomi**, 24,3 (2017) : 741-757.